

Małgorzata Korytkowska
Instytut Sławistyki PAN
Warszawa

Komitet Słowianoznawstwa dziś

W bieżącej kadencji (2011–2014) Komitet Słowianoznawstwa Polskiej Akademii Nauk nadal ma rangę reprezentacji polskiej sławistyki, skupiając samodzielnych pracowników naukowych wybranych w demokratycznych wyborach ogólnopolskich. W gremium tym, zgodnie z długotrwałą tradycją, uczestniczą także uczeni mający merytoryczne związki ze sławistyką i problematyką dotyczącą świata Słowian, reprezentujący w tej kadencji nauki historyczne, archeologię, etnografię, politologię, orientalistykę. Tak więc charakter Komitetu Słowianoznawstwa trzeba określić jako interdyscyplinarny, zważywszy, że nawet wąsko rozumiana sławistyka obejmuje językoznawstwo, literaturoznawstwo i folklorystykę.

W minionych dziesięcioleciach i obecnie działalność Komitetu, ujmowana w jego Regulaminie, mieści się w ramach zadań sprecyzowanych w Ustawie o PAN. Zgodnie ze sformułowaniami obecnej Ustawy, Polska Akademia Nauk działa między innymi poprzez korporację uczonych, a więc także poprzez komitety naukowe. Nie można nie doceniać stwierdzenia zawartego w Ustawie, że komitety są reprezentacją samorządną, jednak jest faktem, że ich działanie uzależnione jest od regulacji prawnych, a ich zależność administracyjna i finansowa od władz PAN nie ulega wątpliwości. Porównując warunki, w jakich obecnie działają komitety naukowe PAN z tymi, jakie istniały w przeszłości, można zauważyć znaczne różnice w zakresie kompetencyjnym i w możliwościach działania. Można więc stwierdzić, że na przestrzeni lat postępuje uzależnienie komitetów od władz Akademii i ubytek uprawnień na rzecz władz wydziałów i prezydium PAN. Ogólnie rzecz ujmując, zmiany te często wydają się wynikać z ograniczeń w finansowaniu komitetów i w ograniczeniach ustawowych ich zadań.

Te procesy można zilustrować na kilku przykładach. Na przestrzeni minionych dziesięcioleci działalność Komitetu Słowianoznawstwa, wspierająca działania badawcze i popularyzację wyników badań, zaowocowała ogromną ilością publikacji slawistycznych wydawanych pod jego egidą¹. Z biegiem lat ten rodzaj działalności został poważnie ograniczony i przejęty przez badawcze i uniwersyteckie jednostki slawistyczne². Komitet organizował też w przeszłości na szerszą skalę otwarte sesje z udziałem referentów – slawistów i przedstawicieli innych specjalności. Obecnie organizowanie takich posiedzeń z udziałem referentów spoza grona członków Komitetu jest bardzo utrudnione, a przyczyny są zarówno finansowe jak i kompetencyjne. Zgodnie z obowiązującą regulacją prawną, głównym zadaniem komitetów ma być działalność opiniotwórcza, inspirująca badania oraz popularyzatorska. W poprzedniej kadencji przy Komitecie Słowianoznawstwa zostały utworzone dwie komisje: *Komisja Emigrantologii Słowian* oraz *Komisja Bałkanistyczna*. Prace komisji w istotny sposób wzbogacały działalność komitetu, skupiając się na szczególnie istotnych dla danej dyscypliny problemach i przyczyniały się do realnej integracji środowiska oraz do pobudzania inicjatyw badawczych w polskich ośrodkach slawistycznych. Najistotniejsze było to, że w skład komisji mogli wchodzić zarówno członkowie komitetu, jak też specjaliści spoza tego grona, z młodszą kadrą naukową włącznie. Obowiązujące regulacje przyjęte przez władze PAN umożliwiają powoływanie w ramach komitetów sekcji problemowych, w których udział biorą wyłącznie jego członkowie. To ograniczenie w zasadniczy sposób zawężyło możliwość działania na poprzednich zasadach, co wiąże się także z tym, że działalność sekcji ma mieć również głównie charakter opiniotwórczy, ekspercki. W obecnym składzie Komitetu Słowianoznawstwa zaistniała możliwość utworzenia *Sekcji Bałkanistycznej* jako kontynuacji *Komisji Bałkanistycznej* i taka sekcja została utworzona. Jednak kontynuacja prac ważnej merytorycznie *Komisji Emigrantologii Słowian* okazała się niemożliwa, ponieważ wielu jej potencjalnych członków nie należy w tej kadencji do składu Komitetu.

Z okazji 60-lecia Komitetu Słowianoznawstwa PAN, rocznicy przypadającej w 2012 roku (Komitet powołany został w 1952 roku pod nazwą Komitet Sławiastyki i Rusycystyki PAN), warto przywołać te elementy naszej obecnej działalności, które uznajemy za szczególnie cenne. Jest to przede wszystkim:

- a) działalność ekspercka, analiza zamierzeń legislacyjnych różnych gremiów, które mogą wpływać na życie naukowe w kraju;
- b) wymiana opinii o bieżącej działalności naukowej środowiska, a więc dyskusje naukowe w trakcie posiedzeń komitetu oraz dyskusje dotyczące problemów,

¹ Por. tekst J. Siatkowskiego *Historia Komitetu Słowianoznawstwa PAN* zamieszczony w tym tomie.

² Por. też niżej o działalności wydawniczej Komitetu Słowianoznawstwa PAN.

- które są ważnych i aktualne dla polskiej nauki, a zwłaszcza dla naszego środowiska naukowego (odrębnym problemem jest to, czy i w jakim stopniu opinie komitetów naukowych PAN są brane pod uwagę przez czynniki decyzyjne);
- c) godna szczególnego zaakcentowania jest działalność międzynarodowa Komitetu, z ogromną tradycją, upowszechniająca wyniki badań polskich slawistów. Komitet bierze udział w pracach merytorycznych i organizacyjnych związanych z przygotowaniem kolejnych Międzynarodowych Kongresów Sławistów, które są wydarzeniami o zasięgu światowym. Odbývają się one co 5 lat i te prace stale absorbują naszą uwagę – członkowie komitetu uczestniczą w kształtowaniu programów naukowych kolejnych kongresów, w formowaniu delegacji polskiej, uwzględniając tematykę i nośność zgłaszanych propozycji referatów. Wielu członków komitetu bierze czynny udział w obradach kolejnych kongresów z referatami oraz pracuje w komisjach problemowych powoływanych przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów (jako przewodniczący i członkowie tych gremiów). Komitet pełni też funkcję Komitetu Narodowego przy Międzynarodowym Komitecie Sławistów.
- d) należy też podkreślić działalność wydawniczą, upowszechniającą wyniki badań polskich slawistów. Jest ona nadal bardzo ważna, choć nie tak szeroka, jak w przeszłości. Tak więc przygotowywane są do druku przez członków komitetu tomy artykułów, które towarzyszą każdemu z kongresów. Obejmują one tematykę językoznawczą, literaturoznawczą oraz folklorystyczną. Pod egidą Komitetu wydawane są trzy periodyki slawistyczne o długiej tradycji, cenione przez środowisko slawistów polskich i zagranicznych: „Rocznik Sławistyczny”, „Slavia Orientalis” oraz „Pamiętnik Słowiański”.